

СТВОРЕННЯ ГЕРБА ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСІ

Міськов І. О. (Ужгород)

Автор на основі доступних джерел розглянув питання створення герба Підкарпатської Русі. Було розроблено три проекти герба: перший (партія Гагатко-Цуркановича), другий (партія А.Волошина), третій (Й.Бокшай). Гербом Підкарпатської Русі став змінений проект партії Гагатко-Цуркановича празьким професором Густавом Фрідріхом. Він запропонував наступний герб: щит розтягтий вертикально, а в його правій половині в синьому полі три золоті пояси, у лівій половині у срібному полі червоний ведмідь у скоку і дивиться вправо. Цей герб Підкарпатської Русі з іншими гербами Чехословацької республіки був прийнятий 30 березня 1920 року. Найбільш поширеним став середній герб Чехословаччини, у полі гербового щита у його серці – герб Чехії, основний щит – чотирьох частинний, у верхньому правому полі – герб Словаччини, у верхньому лівому – герб Підкарпатської Русі, у правому нижньому полі – герб Моравії, у лівому нижньому – герб Сілезії. Саме права половина щита герба Підкарпатської Русі могла бути взята із герба Мукачівської греко-католицької єпархії. Говорити про дарування імператрицею Марією-Терезією синьо-жовтого прапора можна багато, але цей факт – невідомий, але от пожалування (дарування) герба новоствореній греко-католицької єпархії можливо. Це є написаний герб однотонними фарбами на внутрішній частині іконостасу у вітварі Хресто-Воздвиженського Собору Мукачівської греко-католицької єпархії (м. Ужгород). Спробуємо, блазонувати цей герб: у гербовому щиті в синьому полі золотий греко-католицький хрест на зеленому постаменті, над яким дата «1777», поверх якої навколо нижньої основи хреста – срібна змія, а верхня частина хреста увінчана єпископською митрою, котру підтримують срібні ангели. Можливо, до надання гербу єпархії був причетний Папа Римський Климент XIV. Дане питання вимагає подальшого вивчення.

Ключові слова: дослідник, прапор, герб, проект, символ, кольори, печатка, відбиток печатки, Підкарпатська Русь.

Постановка проблеми. Питання створення земельного, сільського, міського чи обласного герба є дуже актуальним. Оскільки нині з'являється дуже багато гербів населених пунктів Закарпаття із порушенням правил геральдики і другим питанням, залишається також не менш актуальне – чому даний символ присутній на гербі є саме таким і як його розтлумачити. У даному випадку – герб Підкарпатської Русі, котра увійшла до складу новоствореної Чехословацької Республіки, після розпаду Австро-Угорської імперії. На той час були відомі комітатські герби Берега (Рис. 2), Унга (Рис. 3), Угочі (Рис. 4) та відтиск печаток населених пунктів комітату Берг з колекції Тиводара Легоцького (Рис. 1).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносно нещодавно, у невеликому виданні Олексія Філіппова було опубліковано витяг із документу: Закон № 252 від 30 березня 1920 р. ч. 5 про середній герб Чехословацької республіки, на якому зображені герби Чехії, Словаччини, Підкарпатської Русі, Моравії, Сілезії (Додаток А, В; Рис. 10) [15, с. 34-35]. Окрім цього витягу, дослідник опублікував ще сім документів, які торкаються герба Підкарпатської Русі [15, с. 28-37] і зберігаються у Державному Центральному Архіві Чеської Республіки у Празі. Найактивніше питанням герба Підкарпатської Русі почали цікавитися після 1991 р. Професор П.Федака опублікував дві статті ще у 1990 р., проте вони були надруковані значно пізніше у книзі народознавчих статей і нарисів. У першій статті [12, с. 156-171], автор досліджуючи символіку нашого краю, слушно зазначає, що «потрібний об'єктивний історичний аналіз як документальних історичних джерел, так і матеріалів вексилології (науки про прапори) та геральдики (науки про герби), а також літератури з цієї тематики яка на жаль, майже відсутня з тієї причини, що серйозно це питання у нас ніхто не досліджував» [12, с. 156]. Щодо другої статті [13, с. 172-177], автор констатує, що згідно законів геральдики золотий колір герба передається на полотні жовтою фарбою. Мова йде

про те, що австрійська імператриця Марія Терезія в середині 70-хр. XVIII ст. подарувала Мукачівській греко-католицькій єпархії синьо-жовтий прапор [13, с. 174]. У 1991 р. у газеті «Новини Закарпаття» було опубліковано звіт, доповідь голови комісії обласної ради народних депутатів по вивченню можливості символіки краю І.Бігунця та професора Василя Ілька, яку переопублікував О.Філіппов [4, с. 46]. І.Бігунець та В.Ілько зазначили: «Поширюється, на жаль, думка, навіть на сторінках періодичної преси, що нібито австрійська імператриця Марія-Терезія в 70-хр. XVIII ст. подарувала Мукачівській греко-католицькій єпархії синьо-жовтий прапор. Цей факт архівними документами підтвердити не вдалося. Про це не згадується в працях карпатських істориків А.Годинки, Т.Легоцького та інших, присвячених історії згаданої єпархії... Згідно із законом Чехословацької республіки №252 від 30 березня 1920 року для Закарпаття-Підкарпатської Русі був встановлений єдиний герб для всієї території краю [4, с. 46]. Цей Закон № 252 згадує і голова УГТ (Українського Геральдичного Товариства) Андрій Гречило, але до цього прийняття Закону №252: «Ужгородська газета «Наука» навіть подала опис цього проекту герба: «У центрі герба - щит з хрестом Коріатовича. Над ними горни з двома смереками, оленем і під горами – з молотами. Справа постає чоловік з колосом, зліва – жінка з гроном винограду, а внизу – ріки з рибами». Вдалося виявити й малюнок Йосипа Бокшая, на якому зображена жінка у закарпатській народній ноші зі синьо-жовтим прапором в руках. Біля пам'ятного знака Коріатовичу зі згаданим гербом на цоколі (Рис. 8). Однак цей проект був відхилений [7, с. 1]. На жаль, невідомо коли був створений цей проект герба Й.Бокшай. Про історію створення герба Закарпаття, опублікована стаття О.Філіппова у ювілейному збірнику: «Закарпаття: хто є хто» [14, с. 9-11], а пізніше продовження цієї публікації у виданні «Таємниця герба Підкарпатської Русі» [15, 48 с.]. Автор на основі неопублікованих документів з Празького архіву висловлює свою точку

зору щодо герба Підкарпатської Русі. У 2006 р. у другому перевиданні енциклопедії Підкарпатської Русі під головною редакцією професора Івана Попа, сам редактор є автором статті про герб Підкарпатської Русі. Професор І.Поп на основі праць М.Гліномаза, А.Воціала, А.Штефана, О.Філіппова описав створення герба [10, с. 150-151]. І насамкінець, коли було порушено питання про створення прапора Закарпатської області, не можна не оминати публікації відомого ужгородського історика Й. Кобаля та нашого колеги, тоді проректора ЗХІ М.Приймича. Йосип Кобаль зокрема, констатує, що традиційними геральдичними кольорами Закарпаття є синій та жовтий. І не тому, що це національні барви України, а тому, що так у нас склалося ще з середньовіччя. У гербах комітатів Берег, Угоча, Унг основними кольорами є синій та жовтий [9]. Цю ж думку поділяє М.Приймич: «На гербах (комітатів – авт.) були присутні сині та золоті фарби, на гербі Унга вони домінували»[11]. Нам відомі з документів блазонування гербів комітатів Угоча (1714 р.) та Берег (1836 р.). У документі 1714 р. у полі гербового щита – у серці щита – у срібному полі червоно-жовтий (рудий) лев (символ графів Перені – авт.) у природному стані, стоячий на задніх лапах з роздвоєним хвостом, піджатим до спини, із розкритої пащі якого висунутий яскраво-червоний язик, причому витягнуті вперед передні лапи немовби мовлять про його рішучість піднятися в повен зріст... Печатка Комітату Угоча... 6 листопада 1714 р. [2, р. 66-67]. Інші символи (рак, виноград, жолудь і щука) герба комітату Угоча у кольоровому відношенні відсутні. У підтвердуючому документі печаті комітату Берег 1836 р. мовиться наступне: «Щит, как ясно видно, в виде круга, разделён серебряным Крестом, находящимся в центре, на четыре одинаковых поля, на первом из которых, расположенном сверху справа, изображена: бело-серебристая виноградная кисть и ветвь с зелёными листьями в тёмно-синем поле; следующее по значимости, находящееся слева Поле, раскрашенное в красный цвет: сорванная дубовая ветвь с двумя листьями внизу и позолоченными на вид железями; затем, нижнее справа, третье по счёту Поле такого же красного цвета: золотистый медведь с раскрытой пастью, прямо стоящий на задних лапах и идущий в левую сторону, и, наконец, в тёмно-синем Поле изображение русла небольшой речки, а на переднем плане две серебряные рыбы в горизонтальном положении, плывущие вправо; наконец, любимейшим символом плодородия земли этой Провинции является виноградная лоза, символом изобилия являются также рыбы, а символом разорения – дубовые деревья, приносящие жёлуди, а также дикие леса, о которых упоминается в предписаниях. Наконец, сам Провинциальный Щит, окаймлённый двойной золотой нитью, имеет такую надпись: «Бережский комитат. Печать. 1836.(Beregh. Vármegye. Petsétje.1836)» [8, р. 3-4] (Рис. 2). На жаль, автору даної статті невідомі документи про встановлення гербів Марамороша та Унга, відомі їхні тільки кольорові ілюстрації (Рис. 3, Рис. 5).

Ніхто із дослідників не подав чітку хронологію створення герба Підкарпатської Русі, дискусійним залишається питання чи мав герб релігійне забарвлення, ну і чому саме ведмідь, адже серед комітатської символіки був і лев, риби, рак. Це вищесказане і визначило мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. 10 вересня 1919 р. згідно Сен-Жерменського договору Підкарпатська Русь (колишня Угорська Русь) увійшла до складу новоутвореної Чехословацької Республіки (ЧР). 3 січня 1920 р. Міністерство внутрішніх справ (МВС)

ЧР звернулося до адміністратора Підкарпатської Русі (ПР), щодо встановлення герба однойменної землі, яка не мала його. Університетський професор Густав Фрідріх і Ян Курса запитують чи не можна вжити за цей герб одне з найбільших міст Підкарпатської Русі, наприклад Мукачеве. Також мова йшла про те, що оскільки ця земля не мала свого герба, необхідно буде для неї обрати новий герб. У цьому питанні Міністерство Внутрішніх Справ Чехословацької Республіки намагається співпрацювати з компетентними особами Підкарпатської Русі. З метою попереднього ознайомлення Міністерство Внутрішніх Справ просить, щоб якнайскоріше було повідомлено: 1. Чи з'явилися у Підкарпатській Русі певні бажання і пропозиції у цьому напрямку; 2. Щоб були надані кольорові ескізи (або фотографії з описом головних кольорів) гербів окремих найдавніших міст Підкарпатської Русі. Міністерство Внутрішніх Справ вважає, що оскільки цей герб тільки тепер створюватиметься, необхідно до нього внести відповідні елементи з окремих міських гербів ПР [15, с. 27-28].

9 березня 1920 р. професор Густав Фрідріх дав рекомендації щодо середнього герба. Автор запропонував такий середній герб: всередині у серці червоного щита – чеський лев. Головний щит чотирьох частинний (розсічений): у першій чверті герб Словаччини, у другій – герб Прикарпатської Русі, у третій – герб Моравії, у четвертій – герб Сілезії (чорний орел). За герб Прикарпатської Русі пропонувалося прийняти до уваги наступне: розділений щит, у його правій половині у синьому полі три золоті балки, у лівій половині у білому полі червоний ведмідь у скоку (стоячий на задніх лапах – авт.) дивиться вправо. Герб цей новостворений, оскільки Прикарпатська Русь не була ніколи окремою державною територією і свого герба не мала. Барви вибрані відповідно до місцевих побажань. Власне, у Прикарпатській Русі є дві партії, одна і з них хоче мати земськими кольорами синій (голубий) із жовтим (золотим), інша білий з червоним [12, с. 28].

9 березня депутат Заграднік, як головний доповідач про проект Закону про державний прапор і державний герб, змусив Міністерство Внутрішніх Справ Чехословацької Республіки звернутися до адміністратора Підкарпатської Русі. Згідно інформації, яку вдалося знайти у Празі, у Підкарпатській Русі, що торкається народних кольорів, є дві течії, одна партія бажає введення українських кольорів, тобто синього і жовтого, коли ж друга партія обирає кольори червоний і білий, або ж червоний із синім. Жодного свого герба Підкарпатська Русь досі не мала, тоді можна обрати якусь вільну комбінацію. Проф. Фрідріх пропонує обрати ведмеда, який приходиться першим в гербі міста Ужгорода. Щодо кольорів, проф. Фрідріх пропонує компромісне вирішення, щоб у гербі були представлені чотири кольори (синій, жовтий, червоний, білий). Опис цього герба був наступний: Щит розділений навпіл три золотих балки (пояси), у правій половині у синьому полі. У лівій половині у срібному полі червоний ведмідь у скоку і вправо дивиться [15, с. 28-30].

ПР відповіла Празі трьома проектами гербів. Перший проект Карпатгурської трудової партії Гагатко-Цуркановича (Рис. 6), другий – партії А.Волошина (Рис. 7), третій – великий земельний герб за проектом Йосипа Бокшая (Рис. 8).

Партія Гагатко-Цуркановича запропонувала наступний проект герба Підкарпатської Русі: щит розтягтий навпіл, у нижній частині мав три пагорби, також розтягтий, права половина з яких золотого кольору, ліва синього. У правій половині щита замість

трьох золотих балок була би половина греко-католицького хреста, у лівій срібній половині на синій основі пагорбів мав стояти червоний ведмідь у скоку (Рис. 6).

Партія Августина Волошина запропонувала наступний проект: об'єднання символів комітатів Берег, Мараморош, Угоча, Унг, Абауй, Шаріш, Спіш, Земплін і щит Корятовича. Центр герба займав щит Федра Корятовича. У верхній частині є позаду гори. з обох боків – ялинки, посередині олень, а під ним шахта з двома шахтарськими молотками. Біля центрального щита Корятовича справа – чоловік з снопом, зліва – жінка з виноградною лозою. Під нижньою частиною щита Корятовича – зображена вода з рибами (Рис. 7).

Третій проект художника Йосипа Бокшая наступний: жінка у закарпатському народному одязі із синьо-жовтим прапором в руках, біля пам'ятного знаку Ф.Корятовича на коні з щитом. А на цоколі наполовину прикритий герб (за проектом Корятовича): в центрі – щит Корятовича, зліва жінка з виноградною лозою, над щитом Корятовича зліва у верхній частині ялинка, посередині олень, а під ним шахта з двома шахтарями; знизу щита Корятовича зображена вода з рибами (Рис. 8).

9 березня 1920 р. варіанти гербів Гагатко-Цуркановича та А.Волошина з Цивільної управи Підкарпатської Русі були надіслані до Міністерства Внутрішніх Справ Чехословацької Республіки. Із запропонованих проектів герба не міг бути взятий загалом до уваги проект А.Волошина через його фантастичність, а суттю більше підходив проект Гагатко-Цуркановича [15, с. 35]. Професор Густав Фрідріх запропонував для герба «обрати ведмедя», який знаходиться в гербі міста Ужгорода, столиці Підкарпатської Русі [15, с.7]. Звичайно, ніякого ведмедя не було в гербі м.Ужгорода. Але зображення ведмедя було на печатці с. Кострино.

Із публікації Івана Циганина дізнаємось наступне: «Але ведмідь таки був – на одній із печаток тодішньої жупи Унг. Маємо на увазі печатку с.Кострино, де цього могутнього звіра бачили здібленого на задніх лапах, готових до стрибка (Рис. 9). Таке зображення не могло не подобатися творцям Чехословацького герба, адже воно створювало гармонію поряд із знаком чеським (лев у скоку). У такому зв'язку цікавою видається і легенда Костринської печатки. Вона починається словами «Унг М.» (Медьє, тобто комітат, а вже потім читаємо назву «КОСТРИНА»... Ця обставина також могла сприяти помилці, якщо така була. А взагалі нині гадати, чому і хто із тих, що готували згадану вище пам'ятку міністерства внутрішніх справ, назвав ужанського ведмедя ужгородським, але саме ця «помилка» нині нагадує нам, що цей символ походить з Ужанщини, а не з середньовічного комітату Берег» [16]. Нам невідома печатка с.Кострино, тому крім публікації І.Циганина про неї немає ніяких підтверджень.

Щодо кольорів, то проф. Густав Фрідріх запропонував компромісне рішення, щоб у гербі були представлені чотири кольори, а опис герба наступний «щит розтягтий навпіл, а в його правій половині

ні у синьому полі три золотих балки (пояси), у лівій частині у срібному полі червоний ведмідь у скоку дивиться вправо» [15, с. 7-8]. 10 березня 1920 р. у м. Празі у справі створення герба Підкарпатської Русі знаходились депутати Центральної Руської Народної Ради: доктор Андрій Гагатко, доктор В. Гомічко та К. Прокоп, які не заперечили проти запропонованого герба професора Г.Фрідріха. Проекти гербів від партій А.Волошина і Гагатко-Цуркановича надійшли до Праги 22 березня, а через вісім днів – 30 березня депутати Народних Зборів прийняли Закон про державний прапор, державні герби та державної печатки Чехословацької Республіки, малий, середній, великий герб, де на двох останніх серед інших є і Герб Підкарпатської Русі. Найбільш поширеним став середній герб Чехословаччини, у полі гербового щита у його серці – герб Чехії, основний щит – чотирьох частинний, у верхньому правому полі – герб Словаччини, у верхньому лівому – герб Підкарпатської Русі, у правому нижньому полі – герб Моравії, у лівому нижньому – герб Сілезії.

Саме права половина щита герба Підкарпатської Русі могла бути взята із герба Мукачівської греко-католицької єпархії. Говорити про дарування імператрицею Марією-Терезією синьо-жовтого прапора можна багато, але цей факт – непідтверджений, але от пожалування (дарування) герба новоствореній греко-католицькій єпархії можливо. Це є написаний герб (Рис. 12) однотонними фарбами на внутрішній частині іконостасу у вівтарі Христо-Воздвиженського Собору Мукачівської греко-католицької єпархії. Спробуємо блазонувати цей герб: у гербовому щиті в синьому полі золотий греко-католицький хрест на зеленому постаменті, над яким дата «1777», поверх якої навколо нижньої основи хреста – срібна змія, а верхня частина хреста увінчана єпископською митрою, котру підтримують срібні ангели. Можливо, до надання гербу єпархії був причетний Папа Римський Климент XIV. Зауважимо, що кольори будь-якого прапора несуть у собі головні кольори герба. Відома, також акція Підкарпатського банку 1920 р. (Рис. 13) у виконанні Й.Бокшая. На акції зображений банківський герб, у синьому полі гербового щита – срібний греко-католицький хрест, а саме навершя герба підтримується маленькими срібними ангелами [1, р. 91].

Висновки. На жаль, недостатність документальних та наочних джерел, не дає нам можливості на висерпність нашого дослідження, проте можна сказати наступне. Герб Підкарпатської Русі мав релігійне забарвлення і частину греко-католицького хреста у зображенні, чергуючи синьо-золотих поясів у правому полі даного герба (проект Гагатко-Цуркановича). Медвідь став такою компромісною і геральдичною фігурою і «новим» символом Закарпаття з «печатки» села Кострино». Празький професор Густав Фрідріх приховав греко-католицький хрест і зробив медведя геральдичним символом Підкарпатської Русі. Тому на майбутнє, потрібно здійснювати пошуки церковних гербів та печаток Мукачівської греко-католицької єпархії, геральдичних печаток комітату Унг, котрі практично взагалі не досліджені.

ДОДАТКИ

Додаток А

Zákon č. 252

ze dne 30 března 1920, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti.

§5. Střední znak republiky Československé má dva štíty, přední a zadní.

Na předním (srdečním) jest znak česky: na červeném štítě stříbrný dvoucasý lev ve skoku v právo hledící, ústí rozžavených, s jazykem vyplazitým, drápy a členkou vše zlaté barvy.

Zadní štít jest čtvrcený. V jeho horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štíte tři modré vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztýčen jest stříbrný kříž patriarší.

V levém horním poli znak Podkarpatské Rusi: štít na zděl rozdělený; v pravém, modrém poli tři zlatá břevna, v levém, stříbrném poli stojící červený medvěd v právo hledící.

V pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě v právo hledící orlice s čelenkou, stříbrně a červeně šachovaná. V levém spodním poli znak slezský: na zlatém štítě v právo hledící černá orlice s čelenkou o červeně zbrojí se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístky a uprostřed zdobenou křížkem.

(*Sbírka zákonů a nařízení státu československého, ročník 1920, Praha, 1921, str.539-541*).

Закон ч.252

З дня 30 березня 1920, котрим видана ця постанова про державний прапор, державних гербах та державної печаті.

Середній герб Чехословацької республіки має два щити, передній та задній.

На передньому (сердечному) є герб чеський: на червоному щиті двохвостий лев у скоку з правим поглядом, паща відкрита, з висунутим язиком, із загостреними кігтями та короною у золотих барвах.

Задній щит є чотири частинний. У його правому полі є герб словацький: на червоному щиті три сині пагорби, з них на середньому вишому воздвижений є срібний хрест патриарший. У лівому верхньому полі герб Підкарпатської Русі: щит в довжину (вертикально) розділений; у правому синьому полі три золоті балки (пояси), у лівому срібному полі стоячий червоний ведмідь у право дивиться. У правому нижньому полі герб моравський; на синьому щиті вправо дивиться орел з короною, у срібно-червоному шаховому порядку. У лівому нижньому полі герб сілезький: на золотому щиті вправо (помилка – дивиться вліво) чорний орел з короною з червоним озброєнням (кігтями), на грудях із срібною пружиною, котра закінчується конюшиними трилистами, а всередині оздоблена хрестиком.

(*Збірник законів і постанов чехословацької держави, річник 1920, Прага 1921, с.539-541*) [3, с. 34-35].

Додаток В

Герб Чехословакии: средний герб

§ 5 Средний герб Чехословацкой Республики состоит из двух щитов, переднего и заднего. На переднем (среднем) щите — герб Чехии: на червлёном щите серебряный устремлённый вправо в прыжке лев, с раздвоенным хвостом, коронованный золотой короной, с золотыми языком и когтями. Задний щит рассечён и пересечён. В верхнем левом поле — герб Словакии: на червлёном щите три лазоревых холма; на среднем высшем холме воздвигнут серебряный патриарший крест. В правом верхнем поле — герб Подкарпатской Руси: щит рассечён, на правом лазоревом поле — три золотых бревна; на левом серебряном поле — стоящий червлёный медведь, обращённый влево. В левом нижнем поле — герб Моравии: на лазоревом щите обращённый влево шахматный серебром и червленью орёл, коронованный золотой короной. В правом нижнем поле — герб Силезии: на золотом щите обращённый вправо чёрный орёл с червлёным вооружением и серебряной пружиной на груди, которая заканчивается трилистниками и в середине украшена крестом [6].

Список використаних джерел

- Magocsi Paul R. Our People: Carpatho-Rusins and Their Descendants in North America/ with prefaces by Oscar Handlin and Michael Novak. - 4th rev. ed. - Wauconda, Illinois: Bolchazy-Carducci Publishers, Inc., 230 p.
- Szirna A. Notitia, politica, historica, topographica incliti comitatus Ugochiensis. Pestini: Typis Matthiae Trattner, 1805. 202 p.
- Zákon č. 252 ze dne 30 března 1920, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti // Філіппов О. Таємниця герба Підкарпатської Русі. – Ужгород: Карпати, 2006. С. 34-35.
- Бігунець І., Ілько В. До історії символіки// Філіппов О. Таємниця герба Підкарпатської Русі. Ужгород: Карпати, 2006. С.46.
- Герб Закарпатської області// Закарпаття. Хто є хто. К.: 2005. С.8.
- Герб Чехословакии: средний герб // Герб Чехословакии. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 10.05.2018).
- Гречило А. До питання про виникнення земельного герба Закарпаття // Знак. 1994. лютий. Число 5. С.1-2.
- Державний архів Закарпатської області. Ф.10. Наджупан Бережской жупы. Опис 3. Справа 196. Королевская грамота об установлении образца печати жупы (оригинал). май 1836-5 июля 1837. Арк. 3-5.
- Кобаль Й. Історичними кольорами Закарпаття є синій і жовтий // Старий Замок. 2007. 26 березня. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/7596> (дата звернення 10.05.2018).
- Поп И.Герб Подкарпатской Руси // Энциклопедия Подкарпатской Руси. Ужгород, 2006. С. 150-151.
- Приймич М. Символіка Закарпаття: обласний прапор має стати символом єднання // Закарпаття онлайн. 2007. 11 липня. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/10867-Symvolika-Zakarpattia-Oblasny-prapor-maie-staty-symvolom-iednannia> (дата звернення 10.05.2018).
- Федака П. Про символіку нашого краю //Пам'ять рідної землі. Ужгород, 1996. С.156-171.
- Федака П. Прапор Русі синьо-жовтий //Пам'ять рідної землі. Ужгород, 1996. С. 172-177.
- Філіппов О. Історія створення герба Закарпаття // Закарпаття. Хто є хто. К.: 2005. С.9-11.
- Філіппов О. Таємниця герба Підкарпатської Русі. Ужгород: Карпати, 2006. 48 с.
- Циганин І. Як Ужанський ведмідь став символом всієї Підкарпатської Русі або ж «помилка» празького професора? // Карпатська зірка. 2007. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://blog.i.ua/community/1794/353585/> (дата звернення 10.05.2018).

References

- Magocsi Paul R. Our People: Carpatho-Rusins and Their Descendants in North America/with prefaces by Oscar Handlin and Michael Novak. 4th rev. ed. Wauconda, Illinois: Bolchazy-Carducci Publishers, Inc., 230 p. (in English).
- Szirna A. Notitia, politica, historica, topographica incliti comitatus Ugochiensis. Pestini: Typis Matthiae Trattner, 1805. 202 p. in Latin).
- Zákon č. 252 ze dne 30 března 1920, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti // Філіппов О. Таємниця герба Підкарпатської Русі. Ужгород: Карпати, 2006. С. 34-35. (in Czech).

4. Bigunecz` I., Il'ko V. Do istoriyi sy`mvoliky` // Filippov O. Tayemny`cya gerba Pidkarpats`koyi Rusi. Uzhgorod: Karpaty`, 2006. S.46. (in Ukrainian).
5. Gerb Zakarpats`koyi oblasti // Zakarpattya. Xto ye xto. K.: 2005. S. 8. (in Ukrainian).
6. Gerb Chexoslovaky`y`: sredny`j gerb // Gerb Chexoslovaky`y`. Elektronny`j resurs. Rezhym dostupu: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (in Russian).
7. Grechy`lo A. Do py`tannya pro vy`ny`knennya zemel`nogo gerba Zakarattya // Znak. 1994. lyuty`j. Chy`slo 5. S.1-2. (in Ukrainian).
8. Derzhavny`j arxiv Zakarpats`koyi oblasti.- F.10. Nadzhupan Berezhskoj zhury. Opy`s 3. Sprava 196. Korolevskaya gramota ob ustanovleny`y` obrazca pechaty` zhury (ory`gy`nal). maj 1836-5 y`yulya 1837. Ark. 3-5. (in Hungarian).
9. Kobal` J. Istory`chny`my` kol`oramy` Zakarpattya ye sy`nij i zhovty`j // Stary`j Zamok. 2007. 26 bereznya. Elektronny`j resurs. Rezhym dostupu: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/7596> (in Ukrainian).
10. Pop Y`.Gerb Podkarpatskoj Rusy` // Энциклопедия Подкарпатской Руси`. Uzhgorod, 2006. S.150-151. (in Russian).
11. Pry`jmy`ch M. Sy`mvolika Zakarattya: oblasny`j prapor maye staty` sy`mvolom yednannya //Zakarpattya onlajn. – 2007. 11ly`pnya. Elektronny`j resurs. Rezhym dostupu: <http://zakarpattya.net.ua/News/10867-Symvolika-Zakarpattia-Oblasnyi-prapor-maie-staty-symvolom-iednannia> (in Ukrainian).
12. Fedaka P. Pro sy`mvoliku nashogo krayu //Pam`yat` ridnoyi zemli. Uzhgorod, 1996. S.156-171. (in Ukrainian).
13. Fedaka P. Prapor Rusi sy`n`o-zhovty`j //Pam`yat` ridnoyi zemli. Uzhgorod, 1996. S. 172-177. (in Ukrainian).
14. Filippov O. Istoriya stvorennya gerba Zakarpattya // Zakarpattya. Xto ye xto. K.: 2005. S.9-11. (in Ukrainian).
15. Filippov O. Tayemny`cya gerba Pidkarpats`koyi Rusi. Uzhgorod: Karpaty`, 2006. 48 s. (in Ukrainian).
16. Cy`gany`n I. Yak Uzhans`ky`j vedmid` stav sy`mvolom vsiyeyi Podkarpats`koyi Rusi abo zh` «pomy`lka» praz`kogo profesora ? // Karpats`ka zirka. 2007. Elektronny`j resurs. Rezhym dostupu: <http://blog.i.ua/community/1794/353585/> (in Ukrainian).

SUMMARY

CREATING THE COAT OF ARMS OF THE SUBCARPATHIAN RUS

I. Miskov (Uzhhorod)

The author on the basis of available sources considered the creation of the coat of arms of the Subcarpathian Rus. Three projects of the coat of arms were developed: the first (Gagatko-Tsurkanovich's party), the second (A.Voloshin's party), the third (J.Bokshay). The changed project of the Gagatko-Turcanović party by the Prague professor Gustav Friedrich became the coat of arms of the Subcarpathian Rus. He proposed the following coat of arms: the shield is divided vertically, in its right half in the blue field there are three golden belts, in the left half in the silver field there is a red bear standing on its hind legs and looking to the right. This coat of arms of the Subcarpathian Rus along with other coats of arms of the Czechoslovak Republic was adopted on March 20, 1930. The most widespread one was the middle coat of arms of Czechoslovakia, in the field of the coat of arms' shield in its heart there is the coat of arms of the Czech Republic, the main shield is quadruped, in the upper right field there is the coat of arms of Slovakia, on the upper left one is the coat of arms of the Subcarpathian Rus, in the lower right field there is the coat of arms of Moravia, in the lower left one there is the coat of arms of Silesia. It was the right half of the shield of the coat of arms of the Subcarpathian Rus that could be taken from the coat of arms of the Mukachevo Greek Catholic Diocese. There is a lot to say about the Empress Maria-Theresa's gift of the blue-and-yellow flag, but this fact is unconfirmed, but the donation of the newly-formed Greek Catholic Diocese is possible. This is the coat of arms written with monochrome paints on the inside of the iconostasis in the altar of the Exaltation of the Holy Cross Cathedral of the Mukachevo Greek Catholic Diocese (Uzhhorod). Let's try to blazon this coat of arms: in the blue field of the coat of arms' shield there is a golden Greek-Catholic cross on a green pedestal above which there is the date «1777», on top of which near the bottom of the cross, there is a silver snake, and the upper part of the cross is crowned by the episcopal mitre supported by the silver angels. Perhaps the Duke of Rome Clement XIV was involved in the awarding of the coat of arms to the diocese. This question requires further study.

Keywords: researcher, coat of arms, project, symbol, colours, seal, seal imprint, the Subcarpathian Rus.

ІЛЮСТРАЦІЇ

Рис. 1. Відбитки печаток із колекції Т.Легоцького.
Фото Ю.Чотарі
Fig. 1. Seals' imprints from the collection of T. Legotsky.
Photo by Yu. Chotari

Рис. 3. Герб комітату Унг
Fig. 3. The coat of arms of Ung Comitatus

Рис. 2. Герб і печатка комітату Берег [8, арк. 4]
Fig. 2. The coat of arms and the seal of the Bereg Comitatus [8, p. 4]

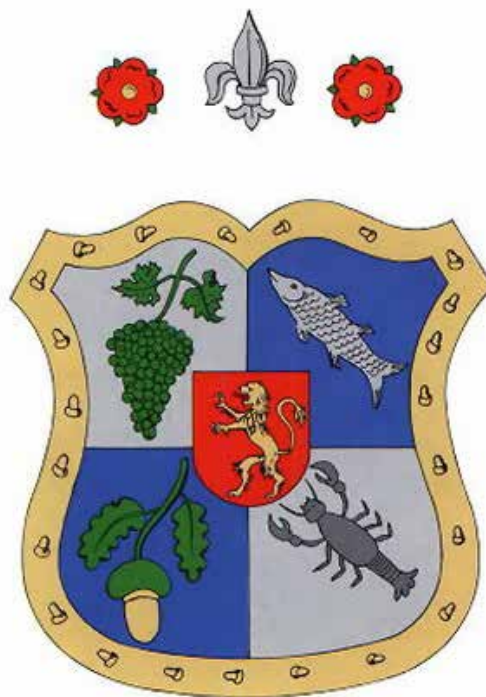

Рис. 4. Герб комітату Угоча
Fig. 4. The coat of arms of Ugoch Comitatus

Рис. 5. Герб комітату Мараморош
Fig. 5. The coat of arms of Maramorosh Comitatus

Рис. 6. Проект герба Підкарпатської Русі партії
Гагатко-Цуркановича [15, с.24]
Fig. 6. Draft of the coat of arms of the Subcarpathian Rus by
the Gagatko-Tsurkanovich Party [15, p.24]

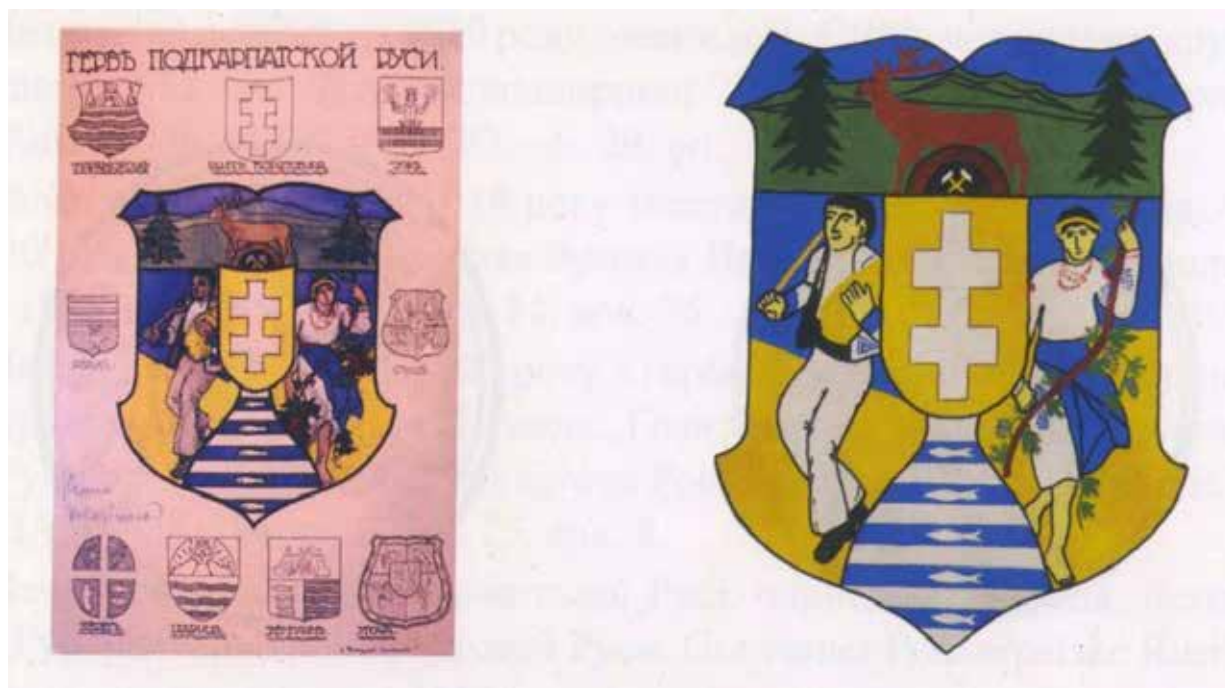

Рис. 7. Проект герба Підкарпатської Русі від Автономної директорії А. Волошина [15, с.24]
Fig. 7. Draft of the coat of arms of the Subcarpathian Rus from the Autonomous Directory of A. Voloshin [15, p. 24]

Рис.8. Проект герба Підкарпатської Русі Й.Бокшай [7, с.1]
Fig.8. Design of the coat of arms of the Subcarpathian Rus by Y. Bokshay [7,p.1]

Рис. 9. «Герб с.Кострино» [16]
Fig. 9. «the Coat of Arms of Kostrino village» [13]

Рис.10. Середній герб Чехословаччини [6]
Fig.10. Middle coat of arms of Czechoslovakia [3]

Рис. 12. Герб Мукачівської греко-католицької єпархії на зворотній частині іконостасу Хрестовоздвиженського кафедрального собору м. Ужгорода. Фото М.Приймича
Fig. 12. Coat of arms of the Mukachevo Greek Catholic diocese on the back of the iconostasis of the Exaltation of the Holy Cross Cathedral of Uzhhorod. Photo by M.Pryiych

Рис. 11. Погашені марки Чехословацької Республіки. 1936 рік (з колекції автора)
Fig. 11. Cancelled stamps of the Czechoslovak Republic. 1936 (from the author's collection)

Рис. 13. Акція Підкарпатського банку 1920 р., у виконанні Й.Бокшая [1, р.91]
Fig. 13. Action of the Subcarpathian Bank in 1920, performed by Y. Bokshay [1, p.91]